

Sicília: de quan els catalans solcaven els mars

Quim GIBERT

Allà on el Jònic i el Tirrè es donen la mà, en un lloc que podria ser ben bé el melic de la Mediterrània, l'esplèndida Sicília sempre és amatent al pas del viatger audaç. El períple d'Ulisses immortalitzà el punt en què l'estret de Messina es fa més prim: just quan de costa a costa no hi ha més de quatre quilòmetres. És en el moment en què els intrèpids protagonistes de l'Odissea han de vèncer els esculls mitològics d'Escil·la (*Scilla* en italià), una gossa de dotze potes i sis caps que «pesca mariners dels vaixells que hi passen», i Caridbis, uns remolins d'aigua mortals a causa dels quals «la mar tota bullia i bramava contra la roca», segons narra Homer.

En temps medievals, els temuts estols de Pere el Gran incorporaren Sicília al reialme catalano-aragonès. Amb motiu d'aquesta expansió mediterrània dels segles XIII i XIV, l'illa esdevingué el centre d'operacions de les futures expedicions a Grècia i l'Àsia Menor de la Companyia Catalana a Orient, que comandava Roger de Flor. La nostra presència en terres sicilianes s'allargà fins a inicis del XVIII, malgrat que a partir del XV l'illa quedà sota sobirania espanyola. No és estrany, aleshores, trobar gòtic català a Palerm; a la ciutat de Barcelona, creada en el XVII, al nord-est de l'illa; al palau del comte de Montcada, a Caltanissetta; a l'església de l'Annunziata dei Catalani, a Messina, o a les muralles, torres i castells d'aquell temps, construïts a cabassades, encara que moltes d'aquestes construccions han quedat deixades de la mà de Déu. Ens explicava una siciliana que a Palerm, capital de l'illa, hi ha el rècord europeu d'accidents per despreniments en edificis. I és que, com ha constatat l'escriptor i poeta Narcís Comadira en el seu *Carnet sicilià*, datat el juny del 2000, hi ha indrets que són «pura escenografia», tot i que «els palaus estan apuntalats i no pas precisament *in via di restauro*».

No se'ls fa estrany el pa amb tomàquet; els *catalani* són uns pastissos de fleca típics de Tràpani, el principal port de l'oest de Sicília, i una de les varietats més menudes de figues, de pell fosca i molt gustoses, reben el nom de *catalanischi*. Paral·lelament, *Catalanotti*, *Catalogna* i, sobretot, *Catalano* són cognoms corrents entre els sicilians; així com Ximenes, Serra, Martines, Vignes...

Si bé la Sicília d'avui no desperta gaire interès en cercles catalans, Barcelona és un destí atractiu per als sicilians. Per això, des de l'illa, és considerable l'oferta de vols i d'excursions organitzades a Catalunya,

durant l'estiu i els caps de setmana. També en l'àmbit lingüístic hi ha una admiració, segurament exagerada, envers el fet català. El sicilià ha quedat relegat com un parlar de la gent gran; i, a més, fa pagesot. Al llarg de bona part del segle XX, Sicília i els seus referents han estat negativitzats. La pobresa de l'illa i les vinculacions amb la Màfia han esdevingut fatals per a l'autoestima dels seus habitants: «Tot i que l'accent els delatava, ningú no volia ser sicilià. La gent se n'amagava. Era una vergonya, era sinònim de delinqüència», recorda un veí de Siracusa tot parlant de la seva infantesa. Arran dels efectes secundaris d'aquesta pressió emocional, la seva serà probablement la darrera generació de sicilianoparlants. Amb tot, el siracusà m'explica que en territoris com els del Vèneto s'han aixecat veus, en àmbits escolars, a favor de l'ensenyament del parlar de Venècia i la seva àrea d'influència. I això sempre és un bri d'esperança, perquè costa d'entendre la dèria perversa d'aquells qui persegueixen desballestar identitats i cultures desvalgudes. Els perversos, ha deixat dit Leopardi, «són malvats perquè són infeliços».◆

FOTO RAMON PLANELLA

Catedral de Palerm